

ARP KONFERENCIA 2025

Ki, mit, hova, miért? Trendek és innovációk a kutatási adat-kezelésben

 Időpont: 2025. október 8.

 Helyszín: HUN-REN Rényi Alfréd Matematikai Kutatóintézet és online

1. szekció – Együttműködési megoldások, technikai fejlesztések

Kanász-Nagy Zoltán (Monguz Információtechnológiai Kft): *InvenioRDM alapú adatrepozitórium kialakítása a Szegedi Tudományegyetemen*

A Szegedi Tudományegyetem 2024-ben elindított projektjének célja egy olyan korszerű, nyílt forráskódú adatrepozitórium létrehozása és bevezetése, amely hosszú távon biztosítja a kutatási adatok strukturált, visszakereshető, fenntartható és FAIR elveknek megfelelő tárolását. A rendszer alapját az InvenioRDM szolgáltatás adja.

Az előadás kitér az InvenioRDM rendszerrel kapcsolatos tapasztalatok, erősségek és technikai határok ismertetésére. Bemutatjuk, hogy a projektben milyen műszaki követelményeknek kell megfelelni, ez milyen kihívást jelentett a fejlesztőknek, és milyen megoldás született. Szó lesz a metaadatkezeléssel, szakterületi adatstruktúrák kezelésével kapcsolatos dilemmákról, megfontolásokról, illetve a megvalósítás során választott technológiai megoldásról és a jövőbeni lehetőségekről. Az előadás kitér az adatrekordok űrlapjainak testreszabására, a több nyelvű felületek kialakítására, illetve az integrációra a könyvtári discovery keresővel.

Az SZTE adatrepozitóriuma nemcsak technológiai innováció, hanem a kutatási kultúra fejlődésének is fontos eszköze. Az előadás célja, hogy a résztvevők átfogó képet kapjanak egy InvenioRDM alapú intézményi repozitórium kialakításának folyamatáról, kihívásairól és lehetőségeiről, egy magyarországi felsőoktatási intézmény gyakorlati példáján keresztül.

Hoczopán Szabolcs (SZTE): *Első tapasztalataink az Invenio alapú intézményi adatrepozitóriumunkkal a Szegedi Tudományegyetemen*

Az SZTE Klebelsberg Könyvtár munkatársai által tartott kutatási adatmenedzsment képzéseken és adatkezelési terv konzultációkon rendszeresen felmerült a kérdés a kutatók részéről, hogy adataikat tárolhatják-e intézményi adatrepozitóriumunkban?

Sokan tartották magától értetődőnek, akár csak a publikációik esetében, hogy kutatási adataikat pedig egy SZTE intézményi adatrepozitóriumunkban tárolnák. A

meglévő kutatási adatmendszmentet támogató könyvtári szolgáltatásoknak logikus továbbfejlesztése egy intézményi adatrepozitórium megépítése.

2025 elején RRF projekt keretében elindult a Szegedi Tudományegyetem adatrepozitóriumának fejlesztése. Előzetes tanulmányokat követően a készülő adatrepozitóriumnak Invenio keretrendszert választottuk, a kivitelezésben a Mongúz Kft. volt segítségünkre.

2025 nyarán elindult a repozitórium tesztüzeme és 2025 őszén az éles üzem.

Előadásunkban szeretnénk bemutatni az eddig összegyűlt tapasztalatokat és a felmerülő kihívásokra adott válaszainkat.

Kovács László (SZTAKI, ARP): *Hogyan tovább ARP: Tovább!*

Az elmúlt 30 évben a magyar kutatói közösség csipkerózsika álmát aludta a (kutatási) adatok repozitálása, biztonságos tárolása, megosztása, újrafelhasználása területén. Mentségére legyen mondva a magyar memória intézmények sem jeleskedtek e tekintetben és a hazai repozitórium felhasználási kultúra csak az elmúlt években kezdett el megpezsüdni.

Intézmények repozitóriumokat kezdtek el felállítani, melyek közül a HUN-REN/ELKH ARP repozitórium rendszer jelenleg az egyetlen olyan az országban, mely komplex módon az adatrepozitálás minden lényeges aspektusát kiszolgáló szolgáltatásait együttesen és interoperábilisan tartalmazza. Az adattárolás és megosztás funkciói mellett a szükséges metaadatkezelés, metaadatséma kezelés, az adatcsomagképzés, az adatvisszakereshetőség stb. biztosításával a klasszikus repozitáláshoz szükséges munkafolyamatok teljes támogatása rendelkezésre áll egyetlen integrált ARP rendszer formájában.

Többek között az ARP rendszernek is köszönhetően a lassan magára találó magyar kutató közösség azonban 30 után egy egészen más világban ébredt fel. Jelenleg nem csupán az adatkezelés munkafolyamatainak, a repozitálás alapfogalmainak stb. elsajátítása van napirenden, de a megváltozott és drasztikusan megnövekedett adatrepozitálási elvárásoknak való megfelelés együttesen és egyidőben jelentkezik. E többletteher alatt a magyar kutató közösség jelenleg görnyedezik, legalábbis az ARP elmúlt 2 éves működésének gyakorlati tapasztalatai ezt bizonyítják.

Az előadás elemezi a magyar adatrepozitálás jelenlegi helyzetét és a repozitálás területén a szükséges és egyben szándékolt előrelépéseket mutatja be.

Az előadásban bemutatjuk adatrepozitóriumok tervezett új technológiai generációjának lényegi karakterisztikus vonásait, melyek közül a mesterséges intelligencia integrálása különös hangsúlyt kap mint egy soha vissza nem térő

lehetőség e területen a magyar technológiai lemaradás és egyben a kutatói tudati viszonyok egyszeri, ugrásszerű meghaladására.

A mesterséges intelligencia a repozitálás területén való alkalmazása nem csupán az adatkezelés munkafolyamatait segítheti, de egyben tehermentesítheti a kutatói közösséget a repozitálás gyakorlati, manuális nem különben tudati munkái tekintetében is.

A mesterséges intelligenciával felvértezett automatikusan működő ágensek ARP integrálására kutatásokat indított a SZTAKI DSD osztálya, melyeknek első eredményeit demonstráljuk és egyben egy új jövőképet festünk a HUN-REN ARP rendszer funkcionális továbbfejlesztése valamint a továbbfejlesztett ARP a kutatási adatkezelési ciklusba történő szerves integrálása tekintetében.

Horváth Balázs (KSH): *Kutatástámogatás nemzetközi térben. Az európai statisztikai könyvtárak lehetséges együttműködési területei*

2024 nyarán a francia statisztikai hivatal könyvtára nagyjából 20 európai társintézményt keresett meg egy kérdőívvel, mely többek között a könyvtárak működésére, céljaira, küldetésére és feladataira, az állományra, a digitalizációra, az intézmények statisztikai hivatalhoz való viszonyára, valamint a külső és belső felhasználók számára nyújtott szolgáltatásokra kérdezett rá. A megkeresett 20 könyvtárból 8 töltötte ki és küldte vissza a kérdőívet – köztük a hazai statisztikai könyvtár is. A kérdőívben emellett még külön pontként szerepelt a nemzetközi együttműködésben történő részvételi lehetőség és az azzal kapcsolatos kérdések is, melyre a könyvtárak többsége pozitívan válaszolt. A kérdőívet követően 2024 novemberében és 2025 májusában egy-egy online találkozóra került sor, melyek egyrészt alkalmat biztosítottak a résztvevő könyvtárak számára, hogy bemutatkozhassanak, másrészt, hogy a szakemberek a kérdőívek számos közös pontja mentén megvitassák az együttműködési lehetőségeket. Bár az európai statisztikai könyvtárak helyzete és lehetőségei között jelentős különbségek vannak, a beszélgetések alkalmával több potenciális együttműködési területet sikerült azonosítani. Ezek közül mindenképpen figyelmet érdemelnek és az előadás során bemutatásra kerülnek a következő témák. 1. Közös statisztikatörténeti kutatások folytatása, illetve a nemzeti kutatások nemzetközi térbe helyezése és támogatása, (külföldi) publikációs lehetőség biztosítása az együttműködésben résztvevőknek. 2. Közös megőrzési és digitalizálási programok folytatása. Az egyes európai statisztikai könyvtárak állománya sok esetben tartalmazza más államok statisztikai szolgálatának dokumentumait a 19. századra visszanyúló nemzetközi cserekapcsolati rendszer működésének következtében. Egyrészt, ezeknek az állományoknak a felmérése is hasznos lenne, másrészt a rendszernek köszönhetően a szükséges pótlások is elvégezhetők. 3. Összeurópai kutatói adatbázis/hálózat összeállítása és

„működtetése”. Az elképzelés alapján először a gazdaság- és társadalomtörténettel foglalkozó európai kutatókat gyűjtenék össze az együttműködésben résztvevő könyvtárak egy közös adatbázisba. Ez alapján látható lenne, hogy melyik országban, milyen irányú és tematikájú kutatások zajlanak és a kutatóknak honnan, milyen adatokra van szükségük. Ez nagy mértékben hozzájárulna a statisztikai könyvtárak kutatástámogatásban betöltött szerepének és minőségének növeléséhez. 4. Történeti adat- és dokumentum repozitórium építése. Szintén a magasabb szintű kutatástámogatás eszköze a saját online repozitóriumok fejlesztése. Ezen a téren a statisztikai könyvtárak még nagyon kezdetleges szinten állnak, így kiindulásképpen a nemzeti repozitóriumok fejlesztése az elsődleges célkitűzés. 5. Tudásmegosztás: könyvtári/szakkönyvtári jógyakorlatok és bevált módszerek egymással történő megosztása és közös fejlesztése a szaktájékoztatás, a digitalizálás és a kutatástámogatás területén.

Mohácsi János (Pro-M Zrt.): *Kutatási infrastruktúrák közötti átjárhatóság támogatása azonosítás és jogosultságkezelés segítségével*

Az előadás eset tanulmányokon mutatja be, hogy hogyan működik a kutatás támogatása föderatív azonosítási jogosultságkezelési környezetben. Bemutatásra kerül az EOSC AAI és MyAccessID.

Röviden bemutatjuk az AARC BluePrint Architecture-t (BPA)(tervrajzot), melynek célja, hogy szabványos megoldásokat javasoljon az kutatási infrastruktúrák közötti együttműködés és ezen infrastruktúrákat alkalmazó felhasználó azonosítási- és hozzáférés-kezelésében (IAM). Röviden ismertetés kerülnek az AARC-TREE projekt egyes eredményei: AARC BPA 2025 , OpenID Connect Szövetség és a különböző identitásforrások jobb integrációja.

2. szekció – Kutatási infrastruktúrák és ARP-használat

Barancsik Lilla (EK KL): *Több száz gigabájtos kutatási adatcsomag repozitálása a HUN-REN ARP-ben*

Az elmúlt évek során kutatócsoportunk az ultrarövidtávú napelemtermelés-becslés témakörében végzett vizsgálatokat, melyek során nagyméretű, több száz gigabájtos égboltkamerás és időjárás adat-halmaz keletkezett. A képek és kísérő mérések feldolgozása mesterséges neurális hálók segítségével történt, a kutatás során keletkezett adatokat a HUN-REN Adatrepozitórium Platformon (ARP) keresztül tettük elérhetővé.

Az adatcsomag mérete komoly kihívások elé állította az ARP platform infrastruktúráját: a több száz ezer képfájl tartalmazó készlet egyetlen adatcsomagként történő feltöltése jelentősen lassította a platform működését. A megoldás egy alternatív tárolási struktúra kidolgozása lett: egy új Dataverse példány és több különálló, zip-fájlokat tartalmazó adatkészlet létrehozása.

A megoldás publikusan elérhető:

<https://repo.researchdata.hu/dataverse/all-sky-imagery>

Az adatsomag jelenlegi állapotában már könnyen kezelhető, más kutatók számára is egyszerűen hozzáférhető, felfedezhető, letölthető. A munkafolyamat során szoros együttműködésben dolgoztunk az ARP szakértőivel, valamint saját fejlesztésű Python-alapú szkriptet használtunk a feltöltés automatizálásához. A projekt során szerzett tapasztalatok rámutattak arra, hogy a tudományos adatkezelésben rendkívül fontos a technológiai rugalmasság és a szakértőkkel való együttműködés, főképpen ilyen mennyiségű adat repozitálása esetén.

Előadásomban bemutatom a teljes folyamatot a kezdeti próbálkozásoktól az új struktúra kialakításáig, valamint megosztom azokat a technikai és együttműködési tanulságokat, amelyek hasznosak lehetnek más, hasonlóan nagyméretű adatkészleteken dolgozó kutatók számára is.

Bednárík János (HTK NI): *Archívum és/vagy repozitórium*

Az elmúlt évek próbálkozásai nyilvánvalóvá tették, hogy a BTK-ban nagy múltra visszatekintő intézeti adattárak/archívumok/gyűjtemények kialakult gyűjteményi struktúrái nem feleltethetők meg a kutatásiadat-repozitórium által kínált lehetőségeknek. Általánosságban is elmondható, hogy a gyűjteményezés és a kutatásiadat-repozitálás logikái között a hasonlóságok és közös célok mellett számos lényegi különbség, sőt egymással nehezen összebékíthető ellentmondás is van. Egy intézményi (intézeti, kutatóközponti, diszciplináris) adatkezelési stratégia megalkotása csak akkor lehet sikeres, ha tisztázni tudja a történetileg kialakult és a maguk logikája szerint ma is fejlődő rendszerek, illetve az új igények, kihívások és elvárások viszonyát. Előadásomban ezzel kapcsolatban fogalmazok meg általánosabb meglátásokat és konkrét javaslatokat.

Papp Gábor György (HTK MI): *Az adattárolás különböző formái a Művészettörténeti Kutatóintézetben*

A Művészettörténeti Kutatóintézetben többféle, a kutatást segítő tudományos gyűjtemény működik, melyek igen eltérő típusú dokumentumot őriznek.

Előadásomban ezen dokumentumtípusok áttekintését kívánom adni, különös tekintettel arra, hogy milyen megoldásai lehetnek a jövőben a gyűjtemények digitalizált anyagai kutatásának és a kutatás nyomon követhetőségének.

Az Intézet legnagyobb és legváltozatosabb anyagát felölelő gyűjteménye az Adattár, melyet évente több száz kutató használ. A gyűjtemény számos muzeális anyagot (grafikát, fotót, kéziratot, stb) őriz, melyek rendszeresen szerepelnek különböző múzeumi kiállításokon. Unikális kollekció a Művészlexikon cédulagyűjteménye, mely monografikus kutatások számára mind a mai napig

alapvető forráseggyüttes. A Fényképtár műtárgyakról, épületekről, művészekről készült felvételeket őriz, melyek jelentős része digitalizálva kutatható.

Az Adattár több kéziratot, így művészettörténészek kézirateit őriz. Ezek közül figyelemre méltó Ybl Ervin Hauszmann Alajos élete és művészete címet viselő kézirate 1953-ból (jelzete MDK-C-II.-88). A kézirat a jeles művészettörténész hosszú kutatásának eredménye, egyes részleteit publikálták, de a teljes szöveg ismeretlen nem csak a nagyközönség, hanem a szakma nagy része előtt is. Pedig több olyan adat található benne, többek között Hauszmann Alajos tanulóéveire vonatkozóan, melyek Ybl Ervin kutatásai nyomán váltak ismertté. Digitalizálása és a későbbi, Hauszmannra vonatkozó monografikus kutatásokkal, valamint Hauszmann önéletírásával való komparatív bemutatása ezért is fontos volna.

A Lexikongyűjtemény egy 1915-ben indult művészlexikon tervezett folytatásához készült cédulagyűjteményt őriz. Az elmúlt évek során digitalizált anyag újságkivágatokat, teljes cikkeket, monografikus tanulmányokat, bibliográfiai jegyzeteket tartalmaz. Ezek mellett unikális egységeket is: művészek által az egykori lexikon felkérésére készített önéletrajzi vázlatokat. Ezek a kéziratok dokumentumok fontos, sok esetben máshonnan nem ismert adatokat tartalmaznak az adott művész munkásságával kapcsolatban. Emellett a művészek által saját munkásságukról (fontosabb alkotásairól) összeállított listák a szerzők egyfajta önreflexiójaként is tekinthetők. Példaként Gerster Kálmán, 19. századi építész önéletrajzi vázlatát kívánom bemutatni. A digitális feldolgozásnál és disszeminálásnál a kurrens szakirodalommal való komparatív összevetés ennél a forráscsoportnál is fontos lehet.

A Fényképtár egyik fényképsorozata több szempontból méltó a figyelemre. Az Úri utca 62. sz. alatti Prímási palota épületéről van szó, mely az 1970-es és 1980-as években az MTA Művészettörténeti Kutatócsoportjának, később Kutatóintézetének volt otthona. A későbarokk épületet 1945 után helyreállították és modern épületszárnnyal egészítették ki. Az 1975-ben készült felvételek a külső és a belső, udvari homlokzatokat mutatják, jól érzékeltetve a helyreállított barokk és a új, modern épületrészek harmonikus illeszkedését (Fényképtár N13614 – 13621). Ilyenformán dokumentumai az 1970-es évek megőrző, ugyanakkor a modern kiegészítések lehetőségével élő műemlékvédelmi szemléletének. Az épület ebben a formájában ma már nem látható, miután az Esztergom-budapesti érsekség visszakapta, számottevő változtatást hajtott rajta végre. Ezért ez a fotósorozat dokumentum is egyben.

A három gyűjtemény egy-egy jellemző példáján keresztül azt gondolom, hogy jól megmutathatóak azok a kihívások, melyekkel a digitalizálást követő repozitálás során a szakembereknek szembe kell nézniük.

Végezetül előadásomban szólni kívánok a digitalizált anyagok kutatható, visszakereshető repozitálása kapcsán a fent nevezett gyűjteményekben őrzött anyagok felhasználása kapcsán a szükséges nyomonkövetés (regisztráció) lehetőségeiről és a „nyílt, amennyire lehetséges, zárt, amennyire szükséges” elvről.

Szabó Bálint (HTK): *Kapcsolódási pontok a bölcsészettudományok területén adatgazdász szemmel*

Az ELTE Humán Tudományok Kutatóközpontjának adatgazdászaként kiemelten fontosnak tartom a kilenc intézetünk közötti kapcsolódási pontok feltérképezését. A földrajzi hely – legyen szó származási helyről vagy releváns érvényességi területről – szinte mindegyik kutatóintézetünkben alapvető metaadata a kutatási dokumentumainknak. Előfordul, hogy a helyadat központi jelentőségű és meghatározó, más esetekben viszont csupán kiegészítő információként rögzítik. Az előadás célja bemutatni, milyen módszerekkel és eszközökkel kezeljük a település adatainkat.

A helynevek és településnevek kezelése több szinten zajlik. Gyakran kapcsolódik terepmunkához vagy levéltári kutatáshoz. Először a kutatók rendszerezik a birtokukba került információkat, majd ezek az intézményeink által kezelt gyűjteményekbe kerülnek. Az adatok és metaadatok évtizedek alatt halmozódtak fel, egyedi táblázatokban, melyeket a létrehozó és kezelő munkatársak kutatási területük és kutatási céljaik szerint alakítottak ki. A dokumentumokban rögzített információk és a keletkezésük körülményei nem reprodukálhatók, hasznos háttér információkkal leginkább a tapasztalt kutató kollégák rendelkezhetnek, akik részt vettek az adatok felgyűjtésében. Ezek a kiindulási paraméterei általános esetben az egységesítő, rendszerező munkának, amit archívumi munkatársakkal és kutatókkal együtt végzünk.

Kihívást jelent, hogy a településadatok többféle változatban élnek. A terepmunkát végző kutató valószínűleg nem képes minden megnevezést átlátni és megfelelően rögzíteni. További nehézséget okozhat települések összevonása, szétválása vagy átnevezése, valamint a Kárpát-medence magyarlakta területeinek idegen és magyar nyelvű településnevei. Az egységesítés és ellenőrzés során ezért gyakran szükség van a meglévő adattáblák átalakítására, de fontos, hogy a kutatók továbbra is bővíthessék az eredeti táblázatokot. Ezt táblázati jellegzetességekhez igazított, automatizált módszerekkel érhetjük el, melyek biztosítják a kapcsolatot az eredeti és a rendszerezett táblázatok között. Jelenleg az Excel-adatokat KNIME szoftver segítségével szűrjük, ellenőrizzük és alakítjuk tovább automatikusan.

A cél olyan rugalmas keretrendszer kidolgozása, amely egyszerre szolgálja az adatbázisok összekapcsolhatóságát, hatékony kereshetőségét, valamint vizualizációra is alkalmassá teszi a felgyűjtött adatainkat. Előadásomban

bemutatom munkafolyamatainkat, a felmerülő dilemmákat, nehézségeket és az azokra kidolgozott megoldásokat, külön hangsúlyt helyezve arra, hogyan járulhatnak hozzá tapasztalataink más tudományterületek adatkezelési gyakorlatához is. Mivel a településnevekkel végzett munka folyamatban van, előadásomban a jelenlegi ismereteim és tapasztalataim alapján adok áttekintést a folyamatokról és eddigi eredményeinkről.

3. szekció – Adatgazdászat, oktatás, kutatástámogatás

Kurucz Erika (BCE): *Az adatgazdász szakma kihívásai a kutatási ökoszisztémában*

Az elmúlt években az adatgazdász szakma nem csupán megerősödött a hazai tudományos életben, hanem folyamatos fejlődésen és átalakuláson megy keresztül. Magyarországon az adatgazdászok meglehetősen változatos háttérrel érkeznek erre a területre, többen autodidakta módon sajátították el a munkájukhoz szükséges tudást, e mellett azonban több képzés egységes és strukturált információkat, tudást kínál azoknak a kollégáknak, akik a jövőben ezen a területen szeretnének elhelyezkedni.

Intézményi szinten, így a Budapesti Corvinus Egyetemen (BCE) végzett munkám során is érzékelhető a szakma hazai professzionalizálódása. Ez egyrészt az egyre több platformon jelenlevő képzési lehetőségeknek köszönhető, másrésztől annak az egyre szélesedő lelkes szakmai közösségnek a hatása is, akik ma a kutatóintézetekben, felsőoktatási intézményekben, ezek könyvtáraiban esetleg más egységeiben adatgazdászként ennek a szakmának az alakításában, formálásában és fejlesztésében aktívan részt vesznek.

Hazánkban ezt a munkakört elsősorban a nyílt tudomány előretörése hozta létre, amely egy paradigmaváltást hozott a tudományban. Ebben az új kultúrában a tudásmegosztás, az új együttműködési lehetőségek, a korszerű, biztonságos és hatékony adatkezelés kapják a legnagyobb szerepet. A kultúraváltásban és a változásokban nemcsak a kutatóknak, tudósoknak van szerepük, hanem a támogató szervezeteknek is, tehát azoknak az adatgazdászoknak, kutatómenedzsereknek, kutatási adminisztrációban dolgozó szakembereknek is, akik az egyetemeken, kutatóintézetekben ezt a folyamatot segítik, támogatják. A kutatómenedzseri szakma is egy dinamikusan fejlődő, új terület, amely több ponton is érintkezik és átfed az adatgazdászok feladatkörével, különösen az adminisztratív támogatás és az adatkezelés terén.

A kutatók egyre több kihívással és adminisztratív kötelezettséggel szembesülnek – a pályázatok megírásától, az adatkezelési tervek elkészítésén, a pályázatok megvalósításán át egészen az eredmények disszeminációjáig. Ebben ma már egy komplex támogató hálózat segíti őket, amelyben az adatgazdászok is fontos szereplők.

A hazai és a nemzetközi trendek összevetéséből jól látszik, hogy az adatgazdász szakma egyre inkább interdiszciplinárisává válik. A kapcsolódás más szakterületekhez – különösen a kutatásmenedzsmenthez - nem csupán operatív szinten valósul meg, hanem szemléleti és stratégiai síkon is, amely újfajta együttműködési formákat eredményez és új kompetenciák elsajátítását teszi szükségessé. Tapasztalataim alapján különösen fontos lenne olyan képzési és intézményi pályamodellek kialakítása, amelyek figyelembe veszik a munkakör bővülését, a kutatási ökoszisztémában betöltött közvetítő szerepét, valamint az AI által életre hívott jövőbeli kompetenciákat. Ehhez elengedhetetlen a hazai és nemzetközi szakmai közösségépítés, a jogyakorlatok és a tudás megosztása, és az aktív együttműködés a kutatási ökoszisztéma többi szereplőjével stratégiai szinten is.

Móring Tibor (ELTE EKL): *Kutatási adatkezelés az ELTE-n: igények, szokások, kihívások a 2025-ös felmérés tükrében*

A kutatási adatok megfelelő kezelése és megosztása a tudományos munka egyre hangsúlyosabb része. Az ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár 2021 után 2025-ben ismételten kérdőíves felmérést indított azzal a céllal, hogy átfogó képet kapjon az egyetem oktatóinak és PhD-hallgatóinak adatkezelési szokásairól, valamint az adatgazdász (data steward) szolgáltatás iránti igényekről. A felmérés kitér az adatok típusaira, mennyiségére, tárolási és megosztási módjaira, a kutatók motivációira, valamint az adatmegosztással kapcsolatos aggályokra. Az előadás bemutatja a több karra és tudományterületre kiterjedő kutatás főbb megállapításait, különös tekintettel arra, hogy a válaszadók milyen kihívásokkal szembesülnek a kutatási adatok rendszerezése, anonimizálása és közzététele során. A felmérés eredményei segítik az ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltárat abban, hogy célzott, a valós kutatói igényeken alapuló szolgáltatásokat tudjon nyújtani.

Száldobágyi Ádám (DEENK): *Cél a nyílt és felelős kutatás és fejlesztés elősegítése*

A PATTERN (Piloting open and responsible Activities and Trainings Towards the Enhancement of Researchers Networks) projekt 42 hónapon át támogató tevékenységet végez a nyílt felelős kutatás és fejlesztés területén. A projekt tréning anyagokat fejleszt kutatók számára, beleértve mind a fiatal, mind a szenior kutatókat. A tréningek célja a kutatók tranzverzális készségeinek fejlesztése, ezzel hozzájárulva a felsőoktatás minőségének javításához és olyan változások elősegítéséhez az oktatási és kutatási intézményekben, amelyek a tudományos kiválóság növelését célozzák.

Az oktatási anyagok a következő nyolc tranzverzális készséget dolgozzák fel (1) open access (nyílt hozzáférés), (2) FAIR adatkezelés, (3) közösségi tudomány, (4) kutatási integritás, (5) gender-semlegesség és diszkrimináció-mentesség a

tudományban (Gender, non-discrimination and inclusion in research), (6) eredmények disszeminációja és kiaknázása, (7) tudomány kommunikáció, (8) menedzsment és vezetői készségek, annak érdekében, hogy a felsőoktatás minőséget, kiválóságát javítsák.

A Debreceni Egyetemen két területtel foglalkozunk kiemelten. A FAIR adatkezelés és az open access témaköröket feldolgozó oktatási anyagokat implementáltuk az egyetemi ökoszisztémába. Átalakítottuk a Kutatási adatkezelési PhD kurzust, így már a külföldi hallgatók is felvehették, kiegészítettük a PATTERN által elkészített tananyaggal, így biztosítva hallgatóink, hogy a lehető legfrissebb tudást szerezhessék meg, amely tartalmazza a különböző országok elvárásait és lehetőségeit. A tudás elmélyítése érdekében több feladatot is tartalmaz a kurzus, továbbá egy projekt feladatot is, amely elkészítéséhez a hallgatóknak az összes megismert tudásukra szükségük van.

A FAIR kutatási adatkezeléshez két kurzust kínál a PATTERN. Az egyik tananyag az oktatóknak úgynevezett „train the trainers” összefoglaló, amely minden olyan információt tartalmaz, amely szükséges egy kurzus indításához ebben a témában. A második pedig a saját utas tanulást támogató „self paced course”. Célunk, hogy megosszuk a tananyagokat a magyar kutatást támogató közösséggel. Ezért a kurzusokat nem csak angol, hanem magyar nyelven is elérhetővé tesszük az érdeklődők számára. A tananyagok megosztására egy független platformot használunk. Ennek a platformnak az üzemeltetője az OpenAIRE MKE, így a magyar felsőoktatási intézmények hallgatói/dolgozói regisztráció nélkül (EduID használatával) hozzáférhetnek.

Ezek a kurzusok kulcs szerepet játszhatnak a FAIR kutatási adatkezeléssel kapcsolatos oktatásban Magyarországon, mivel egy könnyen hozzáférhető, saját hallgatóink igényei szerint átalakítható oktatási anyagot kínál, amely tartalmazza a legfrissebb információkat és jó gyakorlatokat.

Horváth Anna (TK, ARP): *A HUN-REN Adatgazdász hálózat első éve*

2024. október 1-től a HUN-REN minden intézményében adatgazdász pozíció nyílt, amelyet egy-egy, adatgazdász feladatokkal megbízott munkatárs tölt be. Az intézményi adatgazdászok közösen alkotják a HUN-REN Adatgazdász hálózatot.

Az Adatgazdász hálózat tagjai hatékony és naprakész segítséget képesek nyújtani a kutatók számára, hiszen alaposan ismerik a kutatási adatokkal kapcsolatos problémákat és megoldásokat. Az adatgazdászok emellett saját tudományterületük jellegzetességeivel, egyedi elvárásaival is tisztában vannak.

Az adatgazdászok első évének fókuszában a state-of-the-art kutatási adatkezelési ismeretek és az Adatrepozitórium Platform szolgáltatáscsomag

használatának elsajátítása, továbbá a kapcsolatépítés, támogató szakmai közösség kialakítása volt.

Az adatgazdászati nemzetközi szinten is új szakma, professzionalizációja a világ minden táján nagyjából egyformán kezdeti szakaszban van. A HUN-REN Adatgazdász hálózat első évének tapasztalatai ilyen formán nem csupán a közvetlen, a hálózathoz szervesen kapcsolódó vetületekről adhatnak számot – rálátást nyerhetünk az adatgazdászati mint szakma alakulása kezdeti szakaszának fő jellegzetességeire, nehézségeire, segítő körülményeire.